

Příloha č. 7

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 4169/18 ze dne 22. 1. 2019

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudkyně Kateřiny Šimáčkové o ústavní stížnosti politické strany Komunistická strana Čech a Moravy, sídlem Politických vězňů 1531/9, Praha 1 - Nové Město, zastoupené doc. JUDr. Zdeňkem Koudelkou, Ph.D., advokátem, sídlem Optátova 874/46, Brno, proti výrokům VI. a VII. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. listopadu 2018 č. j. 63 A 4/2018-101, 63 A 6/2018-18, za účasti Krajského soudu v Brně, jako účastníka řízení, a 1) Magistrátu města Brna, sídlem Dominikánské náměstí 196/1, Brno, 2) Úřadu městské části Brno-střed, sídlem Dominikánská 264/2, Brno, 3) volební strany Česká strana sociálně demokratická, jednající zmocněnkyní Ivetou Gottwaldovou, 4) volební strany KDU-ČSL, jednající zmocněncem Ing. Bc. Miroslavem Dvořákem, CSc., 5) volební strany Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD), jednající zmocněnkyní Jaroslavou Španělovou, 6) volební strany Občanská demokratická strana s podporou Svobodných, jednající zmocněnkyní Monikou Švaříčkovou, 7) volební strany Zelení, jednající zmocněncem Jiřím Dufkem, 8) volební strany ANO 2011, jednající zmocněncem Davidem Alešem, 9) volební strany Česká pirátská strana, jednající zmocněnkyní Magdalénou Škapovou, a 10) volební strany "Žít Brno", jednající zmocněnkyní Michaelou Skoupilovou, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 18. 12. 2018, navrhla stěžovatelka zrušení výroků VI. a VII. v záhlaví uvedeného usnesení z důvodu tvrzeného porušení jejích základních práv podle čl. 21 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i principů uvedených v čl. 5 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava").

II.

Shrnutí řízení ve věci návrhu na neplatnost voleb

2. Ve dnech 5. a 6. 10. 2018 se na území České republiky konaly volby do zastupitelstev obcí. Z výsledků voleb, zveřejněných Českým statistickým úřadem, vyplývá, že voleb do zastupitelstva města Brna, v nichž bylo voleno 55 členů zastupitelstva, se zúčastnilo 130 252 voličů (42,65 %) z celkového počtu 305 384 osob zapsaných v seznamu voličů. Počet odevzdaných obálek činil 130 029 a platných hlasů 6 403 610. Voleb se zúčastnilo celkem 22 volebních stran, přičemž zvoleni byli zástupci těchto volebních stran s následujícím počtem platných hlasů:

- 1) ANO 2011, 1 474 746 hlasů (23,03 %), 18 mandátů;
- 2) Občanská demokratická strana s podporou Svobodných, 1 188 120 hlasů (18,55 %), 14 mandátů;
- 3) KDU-ČSL, 656 656 hlasů (10,25 %), 8 mandátů;
- 4) Česká pirátská strana, 559 399 hlasů (8,74 %), 6 mandátů;
- 5) Česká strana sociálně demokratická, 402 425 hlasů (6,28 %), 5 mandátů;
- 6) Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD), 324 906 hlasů (5,07 %), 4 mandáty.

3. Voleb do zastupitelstva městské části Brno-střed, v nichž bylo voleno 45 členů zastupitelstva, se zúčastnilo 18 075 voličů (27,37 %) z celkového počtu 66 032 osob zapsaných v seznamu voličů. Počet odevzdaných obálek činil 18 008 a platných hlasů 708 846. Voleb se zúčastnilo celkem 12 volebních stran, přičemž zvoleni byli zástupci těchto volebních stran s následujícím počtem platných hlasů:

- 1) Občanská demokratická strana s podporou Svobodných, 156 814 hlasů (22,12 %), 13 mandátů;
- 2) ANO 2011, 119 381 hlasů (16,84 %), 10 mandátů;
- 3) Česká pirátská strana, 70 817 hlasů (9,99 %), 5 mandátů;
- 4) KDU-ČSL, 69 294 hlasů (9,78 %), 5 mandátů;
- 5) "Žít Brno", 64 959 hlasů (9,16 %), 5 mandátů;
- 6) Zelení, 59 342 hlasů (8,37 %), 4 mandáty;
- 7) Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD), 36 819 hlasů (5,19 %), 3 mandáty.

4. Obou voleb se jako volební strana zúčastnila také stěžovatelka, jejíž kandidáti získali ve volbách do zastupitelstva města Brna 264 705 platných hlasů (4,13 %) a ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed 21 983 platných hlasů (3,10 %). Žádný její kandidát nebyl zvolen členem těchto zastupitelstev.

5. Usnesením Krajského soudu v Brně (dále jen "krajský soud") ze dne 5. 11. 2018 č. j. 63 A 4/2018-101, 63 A 6/2018-18 byly zamítnuty návrhy stěžovatelky na vyslovení neplatnosti voleb a neplatnosti volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed (výrok VI.) a zastupitelstva města Brna (výrok VII.), které podala ve dnech 12. a 17. 10. 2018 podle § 90 odst. 1 soudního řádu správního a § 60 odst. 3 a 4 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o volbách do zastupitelstev obcí"). Současně bylo tímto usnesením rozhodnuto ve věci návrhu stěžovatelky na vyslovení neplatnosti voleb a neplatnosti volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-Kohoutovice.

6. Stěžovatelka odůvodňovala návrhy na vyslovení neplatnosti voleb a neplatnosti volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed a zastupitelstva města Brna tvrzením, že došlo k významnému ovlivnění výsledku voleb v neprospěch jejích kandidátů. V této souvislosti namítala 1) přítomnost neoprávněné cizí osoby ve volební místnosti volebního okrsku č. 23041 v městské části Brno-střed, dále 2) nezapočítání hlasů z tzv. plných kandidátek při sčítání hlasů ve volebním okrsku č. 23049 v městské části Brno-střed a v neposlední řadě 3) skutečnost, že ve 28 volebních okrscích v městské části Brno-střed měl být celkový počet hlasů pro kandidáty stěžovatelky ve volbách do zastupitelstva města Brna zhruba o 8 % vyšší než při volbě do zastupitelstva městské části Brno-střed, k čemuž nedošlo.

7. Krajský soud ve vztahu ke každému z těchto tvrzení posoudil, zda je lze vyhodnotit jako tzv. zvláště významnou indicii, která by byla způsobila vyvolat pochybnosti o správnosti vyhlášeného výsledku voleb a odůvodňovala by tak požadavek stěžovatelky na přepočítání jí získaných hlasů ve zmíněných volebních okrscích městské části Brno-střed ve volbách do zastupitelstva této městské části a do zastupitelstva města Brna. Zatímco v případě první námitky nepovažoval za prokázané tvrzení o pochybení či záměrné manipulaci při sčítání hlasů okrskovou volební komisí, tzv. zvláště významnou indicii shledal v námitce druhé, a to v kontextu volebních výsledků dosažených stěžovatelkou v ostatních volebních okrscích. Na základě vyžádané volební dokumentace vedlejšího účastníka 1) bylo zjištěno, že stěžovatelka obdržela 96 hlasů, tedy o 91 hlasů více, než je uvedeno v zápise zveřejněném Českým statistickým úřadem. Příslušná okrsková volební komise tak při sčítání hlasů pochybila. Ve výsledcích dosažených stěžovatelkou zejména nebyly zohledněny alespoň 2 hlasovací lístky, na nichž voliči bez dalšího "zakroužkovali" pouze stěžovatelku, v důsledku čehož jí nebylo (za situace, kdy bylo voleno zastupitelstvo o velikosti 45 členů) připočteno dalších 90 platných hlasů. Mělo jít o selhání "lidského faktoru", respektive nedostatečnou pečlivost při sčítání hlasovacích lístků, která ovšem nezakládá důvod pro vyslovení neplatnosti voleb do zastupitelstva městské části Brno-střed. Intenzita této nezákonnosti zároveň nedosahuje takového stupně, aby odůvodňovala závěr o výrazném ovlivnění a zpochybnění volebního procesu. Ani připočtení 91 hlasů k celkovému volebnímu výsledku stěžovatelky, který by tak činil 22 074 hlasů, by neměnilo nic na tom, že tento počet hlasů činí "pouze" 3,11 %. Nebylo proto možné vyhovět ani návrhu na vyslovení neplatnosti volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-město.

8. Pokud jde o poslední námitku, že v 28 volebních okrscích v městské části Brno-střed měl být počet hlasů pro kandidáty stěžovatelky ve volbách do zastupitelstva města Brna zhruba o 8 % vyšší než při volbě do zastupitelstva městské části Brno-střed, podle krajského soudu ji nelze vyhodnotit jako tzv. zvláště významnou indicii, která by odůvodňovala přepočítání jí získaných hlasů ve zmíněných volebních okrscích ve volbách do zastupitelstva města Brna. Stěžovatelka své tvrzení založila na předpokladu, že volič v případě voleb do obou zastupitelstev volí stejnou stranu, tento předpoklad však krajský soud označil za hypotetický. Není v něm totiž nijak zohledněna řada proměnných faktorů, například že volič volí zcela odlišné zastupitelské sbory (nejen co do velikosti, ale i působnosti a pravomoci), čemuž odpovídala i přítomnost různých volebních stran a odlišné personální složení jejich kandidátních listin. Zmínit lze i samotný charakter volebního systému ve volbách do zastupitelstev obcí, v jehož rámci volič disponuje několika alternativami, jak naložit se svým voličským hlasem (tzn. samotné zakroužkování celé strany nebo v kombinaci se zakřížkováním kandidátů jiných volebních stran nebo zakřížkování samostatných kandidátů stejné volební strany či napříč kandidátními listinami volebních stran). V přítomnosti tolika proměnných tak lze stěžovat samo o sobě predikovat chování voličů a dovozovat z něho určité "zákonitosti" či vzájemné korelace, tím méně pak na něm lze založit tvrzení o neplatnosti voleb, hlasování či volby kandidátů, jak činí stěžovatelka. Stěžovatelka krajskému soudu nepředložila žádné konkrétní tvrzení či tzv. zvláště významné indicie, které by mohly vést k aktivaci soudní kontroly návrhem zpochybňovaného volebního výsledku.

III.

Argumentace stěžovatelky

9. V ústavní stížnosti stěžovatelka zdůrazňuje, že přestože shodnou volbu stran do zastupitelstva města Brna a zastupitelstva městské části Brno-střed nelze považovat za stoprocentní, jde o situaci pravděpodobnou, což dokládá

poukazem na srovnatelné počty hlasů, které získaly některé strany v roce 1992 ve volbách do sněmoven tehdejšího Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, tedy Sněmovny lidu a Sněmovny národů. Stěžovatelka sice chápe obavu krajského soudu, že by musel ověřovat každou námitku složitým a časově náročným přepočítáním, bez přepočítání hlasů se ale soudní kontrola voleb stane formální a zbytečnou. Krajský soud se měl s jejím tvrzením vypořádat tak, že by namátkově přepočítal hlasy například ve třech volebních okrscích, které označila za problémové. Takovýto postup by nebyl zásadně časově náročný. Pokud by se přitom tvrzení stěžovatelky potvrdilo, bylo by správné rozšířit přepočítání na další okrsky s tím, že by bylo na soudu, zda by chybu napravil rozhodnutím o neplatnosti volby určených kandidátů nebo by rozhodl o neplatnosti voleb jako celku. Tím, že takto krajský soud nepostupoval, učinil volební kontrolu formální, a to navzdory tomu, že v případě jednoho volebního okrsku v městské části Brno-Kohoutovice a jednoho volebního okrsku v městské části Brno-střed uznal tvrzení stěžovatelky a zjistil nezákonnost ve volebním procesu. V těchto skutečnostech lze spatřovat vážné indicie o vadách při sčítání odevzdaných hlasů pro stěžovatelku. Krajský soud se vyhnul procesně efektivnímu a reálně proveditelnému omezenému přepočítání hlasů, čímž měl ve svém důsledku porušit její základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud je příslušný k projednání návrhu. Ústavní stížnost je přípustná [stěžovatelka nemá k dispozici další zákonné procesní prostředky k ochraně práva ve smyslu § 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o Ústavním soudu")], byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou a splňuje i všechny zákonem stanovené náležitosti, včetně povinného zastoupení advokátem (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu).

V.

Vlastní posouzení

11. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací stěžovatelky, napadeným usnesením i obsahem spisů vedených u krajského soudu pod sp. zn. 63 A 4/2018 a 63 A 6/2018, zhodnotil, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.

12. Skutečnost, že napadeným usnesením byl zamítnut návrh stěžovatelky na vyslovení neplatnosti voleb, případně neplatnosti volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed a zastupitelstva města Brna, nemění nic na tom, že smyslem řízení o ústavních stížnostech je přezkum pravomocných rozhodnutí nebo jiných zásahů orgánů veřejné moci toliko z toho hlediska, zda jimi nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud v tomto řízení není v pozici další přezkumné instance v rámci volebního soudnictví. Nejde o opravný prostředek určený pro přezkum volebního výsledku, jako je tomu v případě řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora [čl. 87 odst. 1 písm. e) Ústavy, § 85 a násl. zákona o Ústavním soudu].

13. V ústavní stížnosti stěžovatelka namítá, že krajský soud jí v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny odepřel účinnou soudní ochranu jejich základních práv podle čl. 21 Listiny, jestliže neprovedl přepočítání jí získaných hlasů alespoň v některých volebních okrscích v městské části Brno-střed, u nichž vyslovila pochybnost o správnosti volebního výsledku.

14. Ústavní soud předně zdůrazňuje, že zdrojem veškeré státní moci je lid, který se cestou svobodných a demokratických voleb podílí na jejím ustavování. "Pro procesní úpravu volebního soudnictví a postup v takovém řízení z toho plyne vyvratitelná domněnka, že volební výsledek odpovídá vůli voličů. Předložit důkazy k jejímu vyvrácení je povinností toho, kdo volební pochybení namítá." K tomu je třeba uvést, že "volební soudnictví nezná absolutní vady volebního řízení ..., tj. takové porušení ustanovení volebního předpisu, které by mělo za následek automatické zrušení voleb, volby kandidáta nebo hlasování. Všechny možné vady a pochybení je v tomto smyslu třeba považovat za relativní a jejich význam je třeba poměřovat jejich dopadem na výsledek voleb do zastupitelského orgánu jako takového nebo na výsledek volby konkrétního kandidáta, popř. na výsledek hlasování, a to podle principu proporcionality. ... Úprava ověřování voleb je přitom alternativně založena na předpokladu objektivní příčinné souvislosti mezi volební vadou a složením zastupitelského sboru nebo alespoň možné příčinné souvislosti (princip potenciální kauzality ve volebním soudnictví). Tuto možnou příčinnou souvislost ... je však třeba vykládat nikoli jako pouhou abstraktní možnost." [nález ze dne 26. 1. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 73/04 (N 17/36 SbNU 185; 140/2005 Sb.)].

15. V řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti voleb nebo neplatnosti volby kandidáta podle § 90 odst. 1 soudního řádu správního soud nemá bez dalšího povinnost provést přepočítání hlasů. Účelnost a případně nezbytnost takového postupu může být dána teprve v případě, že ten, kdo v řízení namítá, že došlo k porušení zákona o volbách do zastupitelstev obcí způsobem, který hrubě ovlivnil výsledek voleb nebo volby kandidáta (§ 60 odst. 3 a 4 zákona o volbách do zastupitelstev obcí), prostřednictvím svých tvrzení či důkazních návrhů relevantním způsobem zpochybní

správnost závěrů jednotlivých volebních komisí, jímž by jinak svědčila presumpce správnosti. Jak vyplývá z ustálené rozhodovací činnosti soudů ve věcech volebních, na kterou odkazuje krajský soud v napadeném usnesení, v konkrétním případě by musela vyvstat tzv. zvláště významná indicie, která by byla způsobila vyvolat pochybnosti o správnosti vyhlášeného výsledku voleb.

16. Krajský soud v napadeném usnesení vysvětlil důvody, pro které nemohl takovouto indicii spatřovat v poukazu stěžovatelky na údajnou zákonitost mezi počtem hlasů odevzdaných jejím kandidátům ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed a zastupitelstva města Brna, když existenci takovéto zákonitosti zpochybnil jako zjednodušující tvrzení, jež nebere v úvahu řadu proměnlivých faktorů promítajících se do rozhodování voličů v těchto volbách. Tomuto hodnocení Ústavní soud nemůže nic vytknout. Poukaz stěžovatelky na srovnatelné výsledky voleb do jednotlivých sněmoven Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky je v tomto ohledu zcela bez významu, neboť je založen na pouhém srovnání tehdejšího procentuálního zisku hlasů politických stran na území České republiky, aniž by jakkoli reflektoval odlišnosti mezi těmito volbami a volbami do zastupitelstev obcí. Z argumentace stěžovatelky ostatně ani neplyne, z jakého důvodu by toto srovnání mělo mít výpovědní hodnotu pro vztah volebních výsledků jednotlivých volebních stran, které dosáhly ve volbách konajících se současně do zastupitelstva města i zastupitelstva jeho městských částí.

17. Tzv. zvláště významnou indicii nelze vyvozovat ani ze skutečnosti, že ve dvou volebních okrscích (volební okrsek č. 11001 v městské části Brno-Kohoutovice a volební okrsek č. 23049 v městské části Brno-střed) byla napadeným usnesením zjištěna pochybení při sčítání hlasů ze strany okrskových volebních komisí. Ze samotných těchto zjištění, jež byla podle krajského soudu důsledkem individuálních pochybení, nelze vyvozovat závěr o systémovém selhání napříč volebními okrsky.

18. Lze tedy uzavřít, že krajský soud se s návrhy stěžovatelky na neplatnost voleb a neplatnost volby kandidátů ve volbách do zastupitelstva městské části Brno-střed a zastupitelstva města Brna řádným a přesvědčivým způsobem vypořádal. V jeho odůvodnění nelze spatřovat svévoli či jakýkoli jiný kvalifikovaný exces, jenž by opodstatňoval závěr o porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, ani jiného ústavně zaručeného základního práva nebo svobody. V podrobnostech postačí odkázat na relevantní části odůvodnění napadeného usnesení.

19. Z těchto důvodů Ústavní soud podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení odmítl ústavní stížnost stěžovatelky jako zjevně neopodstatněnou.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 22. ledna 2019

Vojtěch Šimíček v. r.
předseda senátu